

Nordiska
ministerrådet

STRATEGISK GENOMLYSNING

Nordisk civil krisberedskap

Jan-Erik Enestam

Innehåll

Inledning	3
Uppdraget	3
Arbetsmetod och tidsram	4
Det nordiska samarbetet under covid-19-krisen	5
Statsministrarnas vision och samlarbetsministrarnas handlingsplan	5
Finlands ordförandeprogram 2021 samt initiativet till stärkt samarbete inom försörjningstrygghet och beredskap	6
Statsministrarnas uttalande i november 2021	7
Aktiviteter inom Nordiska rådet	7
Aktiviteter inom Nordiska ministerrådet	8
Det konsulära samarbetet mellan de nordiska länderna	12
Nordatlantens och den arktiska regionens ökande betydelse	12
Övriga aktuella processer	13
Det nordiska samarbetets betydelse hittills under covid-19-krisen	14
Covid-19-krisens effekter på det nordiska samarbetet	15
Problemformuleringar och rekommendationer	17
Om den här publikationen	24

Den här publikationen finns även som en webbtillgänglig online-version: <https://pub.norden.org/nord2021-063>.

Inledning

Uppdraget

Den 29 april 2021 gav Nordiska ministerrådet minister (h.c.) Jan-Erik Enestam i uppdrag att genomföra en strategisk genomlysning för att

- Tillvarata lärdomar av coronapandemin och
- Presentera ett antal konkreta rekommendationer för att
- Stärka det nordiska samarbetet, särskilt inom ministerrådet, och
- Värna och stärka integrationen i Norden.

Genomlysningen ska utmynna i 10–15 rekommendationer, som ska

- omfatta områden där ministerrådet bedöms kunna tillföra mervärde t.ex. som plattform för dialog, för informations- och erfarenhetsutbyte eller för regeringarnas inbördes samordning av insatser,
- respektera de nordiska ländernas suveräna rätt och ansvar att under krislägen själva vidta nödvändiga åtgärder t.ex. för att hantera faror och skydda sin befolkning, och
- utgå från de existerande strukturerna i det nordiska samarbetet.

I enlighet med uppdraget presenterar utredaren ett utkast till rapport med rekommendationer till samarbetsministrarnas möte i början av november 2021.

En sammanfattning av rekommendationerna föreläggs Nordiska Rådet för vidare diskussion under sessionsveckan i november 2021. Därefter färdigställs slutrapporten och överlämnas till uppdragsgivaren.

Ämnet för denna utredning är det nordiska samarbetet inom civil krisberedskap och krishantering. Det nordiska samarbetet inom militär krisberedskap och krishantering berörs inte. För det samarbetet finns redan en etablerad organisation i NORDEFCO.

I denna utredning avser benämningen "de nordiska länderna" Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige, Färöarna, Grönland och Åland.

Arbetsmetod och tidsram

I enlighet med uppdragsbeskrivningen bygger denna utredning på en kartläggning som gjorts av Nordiska ministerrådets sekretariat. I den beskrivs hur ministerrådets strukturer, inklusive institutioner och samarbetsorgan, har utnyttjats under krisen.

Enligt det ursprungliga uppdraget skulle sekretariatets kartläggning ingå som en första del i denna utredning. I september 2021 beslöt dock samarbetsministrarna på förslag av Nordiska samarbetskommittén att kartläggningen inte ska ingå, utan endast utgöra ett faktaunderlag för samarbetsministrarnas, Nordiska samarbetskommitténs och utredningens eget bruk.

Jan-Erik Enestam har bistått i utredningsarbetet av seniorkonsult, juris magister Marcus Henricson. De har tillsammans genomfört intervjuer och annat utredningsarbete. För slutsatser och rekommendationer svarar Jan-Erik Enestam i egenskap av ansvarig utredare.

När detta skrivs pågår coronakrisen ännu i de nordiska länderna. Ytterligare vågor av pandemin är inte utesluten. Den pågående krisen har avsevärt försvårat utredningsarbetet.

Enligt ministerrådets beskrivning av uppdraget ska utredaren i mån av möjlighet besöka alla nordiska länder och intervju berörda personer på plats. Till följd av den strikta tidsramen har detta endast delvis varit möjligt.

En del möten har det varit nödvändigt att genomföra på distans. I en eller annan form har intervjuer dock kunnat genomföras med de flesta samarbetsministrar, flera statsministrar och hälsovårdsministrar samt ett betydande antal andra beslutsfattare, tjänsteinnehavare och experter.

Ett stort tack till alla som på olika sätt bidragit till utredningsarbetet, trots att omständigheterna inte varit de lättaste!

Det nordiska samarbetet under covid-19-krisen

Statsministrarnas vision och samarbetsministrarnas handlingsplan

I augusti 2019 antog de nordiska statsministrarna en vision enligt vilken Norden 2030 ska vara världens mest hållbara och integrerade region. Statsministrarna uttryckte tydligt att allt arbete inom Nordiska ministerrådet ska bidra till att förverkliga visionen.

I december 2020 antog de nordiska samarbetsministrarna en handlingsplan för perioden 2021–2024 för att säkerställa att Nordiska ministerrådet arbetar effektivt i riktning mot visionen 2030.

När handlingsplanen antogs hade de nordiska länderna redan levt med covid-19-krisen i nio månader. Handlingsplanen bör alltså fortfarande betraktas som aktuell och bindande. Handlingsplanen omfattar tolv strategiska mål inom tre prioriteringsområden:

- ett grönt Norden,
- ett konkurrenskraftigt Norden, och
- ett socialt hållbart Norden.

Bland de sammanlagt 82 åtgärder som anges i handlingsplanen kan följande nämnas som särskilt relevanta för utvecklingen av den nordiska civila krisberedskapen. Nordiska ministerrådet ska under perioden 2021–2024

- främja tillgången till digitala tjänster över gränserna i den nordisk-baltiska regionen så att det blir lättare att studera, arbeta och driva företag i ett annat land i regionen,
- driva på utvecklingen på nordisk nivå om datautveckling och öppna data, bl.a. göra det möjligt att dela hälsodata mellan de nordiska länderna på ett snabbt och säkert sätt,
- bidra till målet att nordiska företag inom life science och hälsoteknologi ska vara ledande i världen, samt göra det enklare för företag att utveckla lösningar på sjukhus i Norden,
- främja mobilitet i Norden, bl.a. genom att identifiera åtgärder som ökar mobiliteten av kunskap och kompetens över gränserna och som främjar regional tillväxt och en gemensam nordisk arbetsmarknad,
- öka satsningarna för att uppnå gränsöverskridande digitala tjänster, med målet att offentliga tjänster ska kunna användas över gränserna så att det blir lättare att driva företag, studera och arbeta i ett annat nordiskt land,
- arbeta för förbättrad hälsovårdsberedskap och ta lärdom av covid-19-krisen för att bidra till bättre hantering av kommande kriser, bl.a. genom samarbete om försörjningssäkerhet såsom stabil produktion och säker distribution av livsmedel och läkemedel,
- bidra till att utveckla det nordiska samarbetet inom samhällssäkerhet så att det

bidrar till forskningsbaserad kunskap om hanteringen av covid-19-pandemin, analysera effekterna av de genomförda åtgärderna, jämföra åtgärder och bedriva erfarenhetsutbyte över hela Norden,

- verka för att det nordiska kultursamarbetet innebär att tillit, förståelse och gemenskap byggs upp genom delade kulturerfarenheter,
- stödja de nordiska ländernas nationella integrationspolitik genom erfarenhetsutbyte och forskningsbaserad kunskap, i syfte att underlätta flyktingars och invandrares möjlighet att bli aktiva medlemmar i samhället,
- bidra med forskning kring hur extremism kan förebyggas, i syfte att minska rekryteringen av nya medlemmar till extremistorganisationer i Norden och därmed bidra till samhällssäkerhet,
- bidra till att fördjupa det nordiska polissamarbetet för att öka andelen uppklarade brott och på längre sikt minska den grova gränsöverskridande kriminaliteten, och
- initiera en utredning som ska bidra till att öka rättssäkerheten för enskilda invånare och för myndigheterna när den offentliga sektorn digitaliseras, i syfte att stärka förtroendet mellan invånare samt mellan invånare och myndigheter.

Finlands ordförandeprogram 2021 samt initiativet till stärkt samarbete inom försörjningstrygghet och beredskap

I juni 2020 tog Finlands statsminister Sanna Marin initiativ till ett fördjupat nordiskt samarbete inom försörjningstrygghet och beredskap. Initiativet upprepades i oktober 2020. Responserna från de andra statsministrarna har varit positiv.

Enligt initiativet bör den nordiska familjen, med många gemensamma egenskaper och intressen, ses som en stabil och naturlig bas för att hantera vår tids största utmaningar, såsom klimatförändringar och pandemier. Medborgarna förväntar sig också att de nordiska länderna stärker och fördjupar sitt samarbete inom civil krisberedskap.

Försörjningstrygghet och beredskap är centrala teman under Finlands ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2021.

I Finlands ordförandeprogram konstateras det att frågor kring samhällssäkerhet blir alltmer aktuella när risken för naturkatastrofer till följd av klimatförändringar ständigt ökar i Norden, liksom i världen i stort. Likaså betonas vikten av att försörjningstryggheten och beredskapen utvecklas i samarbete mellan de nordiska regeringarna, och vid behov med stöd av Nordiska ministerrådet.

Det finländska ordförandeskapet har preliminärt identifierat bl.a. följande potentiella samarbetsområden, där gemensamma nordiska intressen kan leda till ett fördjupat samarbete:

- Metoder för att säkra informationsutbyte, gemensamma lägesbilder och dialog i ett så tidigt skede som möjligt i fråga om alla typer av scenarier och under hela den aktuella krisen eller situationen,
- Privata sektorns roll och samarbetet med den för försörjningstrygghet och beredskap,
- Kartläggning av potentiella samarbetsformer för upphandling av viktig medicinsk utrustning och materiel, inklusive vacciner,

- Möjligheten att inrätta gemensamma lager för att trygga tillgången till viktiga produkter och substanser, samt
- Gemensamma övningar, utbildningsprogram och utbildningsmoduler.

Statsministrarnas uttalande i november 2021

Den 3 november 2021, i samband med Nordiska rådets session, antog de nordiska statsministrarna en gemensam deklaration om fördjupat nordiskt samarbete inom försörjningsberedskap och annan beredskap.

Statsministrarna betonar att de nordiska länderna bör

- Se på krisberedskapen som en helhet och bereda sig för alla slags hot, till exempel i fråga om klimat och miljö, livsmedelssäkerhet, hållbar energiförsörjning, cybersäkerhet, finansiell infrastruktur och logistikkedjor samt tillgång till medicinsk materiel och utrustning,
- Bereda sig för scenarier som kräver omedelbar krishantering och akuta insatser, såsom bränder, översvämningar, kemiska och biologiska incidenter samt strålning och kärnolyckor, och
- Trygga tillgången till arbetskraft inom kritiska branscher, bland annat i gränsregioner och i glesbefolkade områden.

Statsministrarna bekräftar visionen att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region 2030 och konstaterar att ett fördjupat samarbete stärker de nordiska ländernas krisberedskap och säkerhet.

Aktiviteter inom Nordiska rådet

Under flera års tid före covid-19-krisen har Nordiska rådet uppmanat till ett stärkt nordiskt samarbete inom samhällssäkerhet. Redan 2005 antog rådet konkreta rekommendationer om ökat nordiskt samarbete inom detta område.

Nordiska rådets strategi för samhällssäkerhet antogs 2019. Viktiga teman i strategin är bland annat

- en tydligare struktur och ett tydligare ledarskap inom området på nordisk nivå,
- fördjupat samarbete inom polissektorn och hälsosektorn,
- fördjupat samarbete med avseende på skogsbränder och cybersäkerhet, och
- koordinerade insatser för att säkra tillgången till mediciner och annan hälsovårdsutrustning i kristider.

Inom Nordiska rådet förefaller man anse att strategin för samhällssäkerhet och rådets övriga ställningstaganden inte har lett till tillfredsställande respons från Nordiska ministerrådets sida. Man upplever att ministerrådet inte vidtagit tillräckliga åtgärder trots tydliga viljeyttringar från Nordiska rådet.

Inför nordiska rådets session i november 2021 och toppmötet med de nordiska statsministrarna har Nordiska rådets presidium presenterat ett debattunderlag med framåtblickande rekommendationer för hur det nordiska samarbetet, samhörigheten och tilliten kan stärkas utifrån erfarenheterna av covid-19-krisen.

I debattunderlaget konstateras det att de nordiska länderna har valt olika strategier och verktyg för att förhindra smittspridning, och att de fortfarande agerar nationellt utan större synlig koordinering sinsemellan.

Presidiet betonar vikten av att de nordiska länderna tar lärdom av covid-19-krisen, styrker tilliten till det nordiska samarbetet och den nordiska samhörighetskänslan och förbinder sig till visionen att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region 2030. Det förutsätter konkreta handlingar i samarbete mellan alla nordiska länder för att stärka den gemensamma civila krisberedskapen.

Debattunderlaget utmynnar i nio förslag, som riktas till alla nordiska statsministrar. Både lägesbeskrivningen och förslagen i debattuppläggen är i linje med problemformuleringarna och rekommendationerna i denna rapport.

Aktiviteter inom Nordiska ministerrådet

De nordiska statsministrarna och samlarbetsministrarna (MR-SAM)

Under hela coronakrisen har Nordiska ministerrådets olika sammansättningar kontinuerligt sökt möjligheter att utnyttja det nordiska samarbetet för en framgångsrik hantering av krisen.

Statsministrarna har i praktiken delegerat ansvaret för att leda Nordiska ministerrådets arbete till de nordiska samlarbetsministrarna (MR-SAM). Det har också gällt under pandemin. Det har kanske varit nödvändigt, eftersom statsministrarna har varit upptagna med att leda hanteringen av krisen på nationell nivå samt med andra viktiga frågor.

Under en kris krävs ofta snabbhet i beslutsfattandet och i verkställigheten av beslut. För att delegeringen mellan statsministrarna och samlarbetsministrarna ska fungera under sådana förhållanden krävs en tydlig struktur, där

- respektive regering / statsminister ger samlarbetsministern ett tillräckligt starkt mandat att agera i det nordiska samarbetet, att ta ställning till de frågor som behandlas och att medverka till verkställigheten av beslut,
- respektive statsminister och samlarbetsminister har en löpande kommunikation och håller varandra uppdaterade i viktiga frågor,
- samlarbetsministrarna har sina regeringars / statsministrars mandat att vid behov kommunicera med fackministrarna i sina regeringar och diskutera aktuella frågor inom respektive sektor, och
- samlarbetsministrarna utgör en välfungerande kommunikationskanal mellan regeringarna och har sina respektive regeringars mandat att kommunicera i realtid på sina regeringars vägnar.

Under pandemin har samlarbetsministrarna sammanträtt oftare än normalt, till en början virtuellt, senare i form av fysiska möten och hybridmöten. De har kontinuerligt hållit varandra uppdaterade om och följt upp läget i det nordiska samarbetet och gett ministerrådets sekretariat i uppdrag att sammanställa diskussionsunderlag och beslutsförslag, bland annat i fråga om gränshinder och andra negativa följder av pandemin och de restriktioner den medfört.

Samlarbetsministrarna har också upprepade gånger gett ministerrådets sekretariat

och dess sektorer i uppdrag att utreda hur det nordiska samarbetet i kristider kan stärkas. Det konkreta resultatet av arbetet har dock varit blygsamt.

Samarbetsministrarnas möjligheter att agera har försvagats av att de inte har haft ett sådant starkt mandat som beskrivs ovan. Det har också gjort det svårt för dem att fungera som en effektiv kommunikationskanal mellan regeringarna samt mellan det nordiska samarbetet och det nationella beslutsfattandet.

Det är tydligt att det under pandemin inte har funnits en nordisk samsyn beträffande samarbetsministrarnas mandat. Å ena sidan har det funnits en vilja att stärka den nordiska koordineringen och informationsutbytet mellan länderna, medan andra har ansett att samarbetsministrarnas mandat och position inom sina regeringar inte möjliggör detta.

Betydande skillnader i de nordiska ländernas analys av covid-19-krisen och i strategierna för att hantera den har också gjort det svårt att hitta en gemensam nordisk linje i konkreta frågor och försvårat kommunikationen mellan länderna.

Övriga ministerråd

Utöver MR-SAM har också flera andra ministerråd gjort gemensamma uttalanden och kommunicéer. Ett exempel är ministerrådet för jämställdhet (MR-JÄM), som i maj 2020 beslöt skriva en gemensam debattartikel. I artikeln krävdes åtgärder för att förhindra att coronakrisen blir en jämställdhetskris. Artikeln publicerades i dagstidningar i alla nordiska länder.

Av de orsaker som anges ovan har inte heller fackministerrådets utspel och ställningstaganden i regel lett till några betydande konkreta resultat.

Under covid-19-krisen har också sådana fackministrar som inte ingår i något officiellt ministerråd hållit möten vid behov. Dessa kontakter har etablerats successivt under krisens gång. Transportministrarna har till exempel hållit flera möten under krisen.

Nordiska samarbetskommittén (NSK)

Nordiska samarbetskommittén (NSK) består av en ledande tjänsteinnehavare från varje nordiskt land. Den svarar för den löpande koordineringen av samarbetet och utgör styrelse för ministerrådets sekretariat.

I praktiken är NSK:s roll avgörande för att MR-SAM under en kris ska kunna ta den aktiva roll som politisk koordinator och kommunikationskanal som beskrivs ovan. Det krävs att NSK agerar proaktivt och utifrån det expertarbete som görs i ministerrådets sekretariat initierar ärenden på samarbetsministrarnas, och vid behov statsministrarnas, agenda.

Likaså har NSK en avgörande roll för verkställigheten av de beslut MR-SAM och statsministrarna fattar, samt för kommunikationen på tjänstemannanivå mellan de nationella regeringarna och Nordiska ministerrådets sekretariat.

Under covid-19-krisen har NSK sammanträtt oftare än normalt. Trots det verkar NSK inte fullt ut ha tagit den proaktiva roll som pådrivare och utvecklare av det nordiska samarbetet under krisen som hade varit nödvändigt för att göra MR-SAM:s arbete framgångsrikt. En orsak till detta kan vara de svårigheter på den politiska nivån som beskrivs ovan.

En annan möjlig orsak, som framkommit i intervjuerna för denna utredning, är att covid-19-krisen inföll vid en tidpunkt när det under en längre tid hade varit stor omsättning bland medlemmarna i NSK och flera av dem var relativt nya på sina poster.

Gränshinderrådet

Inom Nordiska Ministerrådet har i synnerhet Gränshinderrådet varit aktivt med att finna lösningar på konkreta problem i gränsregionerna. Gränshinderrådets ledamöter har också aktivt drivit de föreslagna lösningarna i förhållande till de nationella regeringarna och berörda nationella myndigheter.

I detta sammanhang är det viktigt att notera att de störningar som föranletts av covid-19-krisen inte ska likställas med formella gränshinder. Gränshinderrådet har sammanställt och kontinuerligt uppdaterat förteckningar över gränshinder och andra störningar som påverkar

- trafiken över gränserna och den fria rörligheten inom Norden, och
- det dagliga livet för befolkningen i gränsregionerna.

Det faller utanför uppdraget för denna strategiska utredning att gå in på detaljer i Gränshinderrådets arbete. Allmänt kan det konstateras att Gränshinderrådet har identifierat en rad konkreta problem som beror på covid-19-pandemin och de restriktioner den medfört, och som har direkt relevans för utvecklingen av den nordiska civila krisberedskapen. Följande exempel kan nämnas:

- Personer som bor i ett nordiskt land och arbetar i ett annat har inte kunnat resa hem under sina lediga perioder, eftersom de då hade löpt risk att inte kunna resa tillbaka till arbetsplatsen. Ett typexempel är invånare på Färöarna som arbetat i Norge. I vissa fall har de blivit tvungna att stanna i Norge i flera månader i sträck, när de normalt skulle resa hem varje eller varannan vecka.
- Motsvarande problematik har också gällt unga personer som bor i ett nordiskt land och studerar i ett annat. I många fall har de av samma skäl valt att stanna på studieorten under sina lediga perioder.
- Familjer som är delade mellan olika nordiska länder har inte kunnat besöka sina anhöriga. Det gäller bland annat barn med föräldrar i olika länder och anhöriga till personer i livets slutskede.

En del av dessa problem, men inte alla, har kunnat åtgärdas under covid-19-krisen. I en del fall har det krävt ny lagstiftning, i andra fall har myndigheterna ändrat sin praxis utan att lagstiftningen ändrats.

En del av de störningar Gränshinderrådet identifierat gäller inkomstbeskattning, socialförsäkringsfrågor, pension och andra frågor kring arbetsförhållandet för personer som bor i ett nordiskt land och arbetar i ett annat. Sådana frågor behandlas närmare nedan i kapitlet Problemformuleringar och rekommendationer.

Nordregio

Nordregio har sammanställt och analyserat data om situationen i gränsregionerna i studien Nordic border communities in the time of COVID-19: What was the impact

of border restrictions? How do we ensure border communities?

En slutsats är att de nordiska ländernas gränsrestriktioner har drabbat gränsregionerna oskäligt hårt och kan få konsekvenser för den framtida dynamiken i gränsregionerna. Studien pekar bland annat på behovet av att

- reformera det nordiska samarbetet och öka den institutionella kapaciteten,
- utarbeta gemensamma strategier för att hantera kriser av olika slag,
- utarbeta en krisstrategi och/eller en krismekanism, och
- utnyttja gränsregional statistik på ett strategiskt sätt.

Möjligheten att utnyttja gränsregional statistik på ett strategiskt sätt inom Norden betonades också i intervjuerna för denna utredning. Under covid-19-krisen har tillgången till sådan statistik visat sig vara sämre än förväntat. En tydlig brist på gemensamma strukturer och rutiner för insamling, utbyte, bearbetning och analys av gränsregional statistik har identifierats.

Nordforsk

I rapporten *Funding for Covid-19 related research in the Nordic countries 2020–2021* har Nordforsk sammanställt forskningsinitiativ med anknytning till Covid-19-krisen som initierats av forskningsinstitut, myndigheter och privata aktörer i Norden.

Medborgarsamhället och nordiska kontakter på vardaglig nivå

Covid-19-krisen har inneburit ett allvarligt avbräck i det nordiska samarbete på vardaglig nivå. De mångskiftande kontakter som normalt pågår inom föreningarna Norden, idrotts- och kulturorganisationer och andra föreningar och medborgarorganisationer har nästan helt avbrutits. Detsamma gäller till exempel kommuners och församlingars nordiska kontakter, som i många fall är livliga under normala förhållanden.

Nordiska kontakter på vardaglig nivå har stor betydelse för den nordiska civila krisberedskapen. Ju starkare nordiska kontakter personer i olika positioner i samhället har på det personliga planet, desto bättre är hela samhällets förutsättningar för att utnyttja det nordiska samarbetet som en resurs i kristider.

Av samma orsak är det viktigt att det nordiska samarbetet inom kultursektorn, nordiskt utbyte för skolelever och studerande samt Nordjobb och andra nordiska utbytesprogram prioriteras också under och efter pandemin. Allt nordiskt utbyte på vardaglig nivå bidrar till ökad kulturförståelse och språklig samhörighet. Det är i sin tur avgörande för förmågan och motivationen att fördjupa det nordiska samarbetet i fråga om civil krisberedskap.

Bristande kommunikation på skandinaviska

Ett specifikt problem som försvårat det nordiska samarbetet på ministerrådsnivå och inom NSK under covid-19-krisen har varit att alla länder inte har publicerat sina regeringsbeslut och myndighetshandlingar i realtid på skandinaviska språk. Det har gjort det svårt eller omöjligt för de nordiska länderna att hålla sig informerade i realtid.

Detta kan i och för sig vara förståeligt i ett krisläge, när beslutstempot är snabbare än normalt och det är viktigt att nå ut med information så snabbt som möjligt. Dock är det en faktor som betydligt försvårar det nordiska samarbetet.

Särskilt allvarligt är problemet i Finland, där finska och svenska enligt grundlagen är likvärdiga nationalspråk och myndigheterna är skyldiga att informera samtidigt på bägge språken. Om viktig information i olika skeden av beslutsprocessen endast finns på finska, blir det i praktiken omöjligt att veta vad som händer och att föra en dialog innan beslut fattas för

- Det självstyrande landskapet Åland, som är enspråkigt svenskt,
- Svenskspråkiga invånare och organisationer som inte kommunicerar på finska, och
- De andra nordiska länderna och de nordiska institutionerna.

Det konsulära samarbetet mellan de nordiska länderna

Ett samarbetsområde som förefaller ha fungerat utmärkt mellan de nordiska länderna under covid-19-krisen är det konsulära samarbetet. Detta blev särskilt tydligt under de första månaderna av pandemin, när de nordiska länderna hade ett nära samarbete för att få hem sina invånare från olika delar av världen.

En orsak till att det konsulära samarbetet har fungerat så bra kan vara att alla nordiska länder redan före krisen hade en tydlig struktur för denna verksamhet. De ansvariga myndigheterna och tjänsteinnehavarna hade tydliga ansvarsområden och uppgifter, och tillräckliga befogenheter för att inleda det praktiska samarbetet med kort varsel.

Nordatlantens och den arktiska regionens ökande betydelse

Nordatlantens och den arktiska regionens strategiska betydelse ökar ständigt. En viktig orsak är klimatförändringarna, som innebär att nya seglationsrutter kan öppnas upp.

Diskussionen fokuserar ofta på de säkerhetspolitiska och militära aspekterna av denna utveckling. De faller utanför området för denna utredning. Det räcker att konstatera att Danmark, Finland, Norge och Sverige redan har ett nära samarbete inom den sektorn, bland annat som medlemmar i JEF-samarbetet (Joint Expeditionary Force).

Ur de nordiska ländernas perspektiv är också den civila krisberedskapen i Nordatlanten och den arktiska regionen en strategiskt viktig fråga, som bör hanteras gemensamt. Klimatförändringar, ändringar i havsströmmar och vindar, en snabbt ökande sjöfart och annan ekonomisk aktivitet i området medför nya och ökande risker.

De globala stormakterna har stora intressen i hela Nordatlanten och den arktiska området. I det sammanhanget är varje enskilt nordiskt land för litet för att bevaka sina intressen och hantera risken för civila kriser av olika slag. Om de nordiska länderna formulerar gemensamma strategier och målsättningar, kan de bättre bevaka sina intressen i dessa strategiska framtidsfrågor.

Övriga aktuella processer

Många processer med direkt relevans för de nordiska ländernas civila krisberedskap pågår på nordisk nivå, i olika bilaterala och multilaterala konstellationer samt inom EU och EES.

Dessutom pågår många nationella projekt för att stärka krisberedskapen, till exempel med avseende på försörjningsberedskap, kommunikation i kristider och skydd för civilbefolkningen.

Hagasamarbetet

I april 2009 antog de nordiska ministrarna med ansvar för samhällsskydd och beredskap den första Hagadeklarationen. Målet var att fördjupa och bredda det nordiska samarbetet inom området samhällsskydd och beredskap. Hagasamarbetet är inte en del av Nordiska ministerrådets organisation.

Fyra år senare antogs den andra Hagadeklarationen. Den omfattar en gemensam vision: Ett robust Norden utan gränser. Visionen tar sikte på ett mindre sårbart samhälle genom stärkt förmåga att hantera allvarliga olyckor och kriser och återställa samhällets funktionalitet.

Under perioden 2019–2021 prioriteras nordiskt samarbete inom följande områden:

- Skogs- och naturbrandssamarbete,
- Incidenter som handlar om kemiska, biologiska, radioaktiva och nukleära ämnen (CBRN), och
- Nödkommunikation.

Som framtida prioritetsområden har identifierats

- Civilt-militärt samarbete,
- Hybridhot, och
- Nordområdets betydelse, kopplat till klimatförändringar och geopolitisk betydelse.

EU-strukturer för civil krisberedskap och krishantering

Inom EU finns en rad strukturer för att stärka den civila krisberedskapen och krishanteringen. I varierande grad är de också relevanta för EES-länder utanför EU.

Som exempel kan nämnas

- EU:s civilskyddsmekanism, som innefattar samordnande internationella civilskyddsinsatser både inom och utanför EU, bland annat system för tidig varning vid skogsbränder och översvämningar samt tjänster som bygger på EU:s satellitsystem Copernicus.
- Civilskyddspoolen, genom vilken länderna ställer nationella resurser till varandras förfogande samt erbjuder världlandsstöd, expertutbyte, utbildning och övning.

- RescEU, som innefattar gemensamma EU-resurser för att förstärka EU:s beredskaps- och insatskapacitet, främst inom skogsbrand, katastrofmedicin och farliga ämnen (CBRNE).
- EERC (Emergency Response Coordination Centre) i Bryssel, som med bemanning dygnet runt analyserar och värderar information om händelser både inom och utanför EU, koordinerar medlemsländernas begäran om hjälp samt meddelar det drabbade landet vilken hjälp som är tillgänglig.

Hanaholmen-initiativet

Hanaholmen-initiativet är ett sektoröverskridande bilateralt krisberedskapsprogram för att stärka det civila försvaret i Sverige och Finland. Målet är att stärka samarbetet mellan Finland och Sverige inför och under kriser. Synergier med det militära samarbetet mellan länderna ska säkerställas.

Programmet har inletts sommaren 2021 och genomförs i samarbete med Försvarshögskolan i Sverige och Säkerhetskommittén i Finland. Programmet stöds av Kulturfonden för Sverige och Finland samt av Sveriges och Finlands regeringar.

De första 24 deltagarna, hälften från Finland och hälften från Sverige, har handplockats bland personer i Sverige och Finland som är involverade i strategiskt beslutsfattande om krishantering och beredskap inom statliga och regionala myndigheter, civilsamhället och näringslivet. Programmet består av två delar:

- a. En årligen återkommande utbildning, och
- b. Ett årligen återkommande högnivåforum.

Det nordiska samarbetets betydelse hittills under covid-19-krisen

Nordiska ministerrådets sektorer har inletts många aktiviteter på grund av covid-19-krisen. Antalet möten har i många fall ökat. Information har utbyttts om hanteringen av krisen i de olika länderna. Flera forskningsprojekt och andra mer långsiktiga projekt har också inletts. De nordiska ministrarna har också gjort en del gemensamma uttalanden.

Sammanfattningsvis kan man dock säga att varken Nordiska ministerrådet eller dess sekretariat har spelat någon central roll för hanteringen av covid-19-krisen, vare sig som aktör för att hitta lösningar eller som ett forum för diskussion mellan de nordiska länderna.

Covid-19-krisen kom överraskande och plötsligt för de nordiska länderna, som från första stund valde olika strategier för att hantera den. Det gjorde att förutsättningarna för att hantera krisen i nordiskt samarbete var svåra från start.

Under de senaste decennierna har en global trend varit att olika slags civila kriser snarare har hanterats nationellt än i internationellt samarbete. Till denna del kan det nordiska samarbetet anses följa en allmän trend.

Det är också uppenbart att Nordiska ministerrådets organisations- och ledningsmodell, kompetensprofil, erfarenhet och verksamhetskultur har spelat in.

När covid-19-krisen inleddes hade ministerrådet och dess sekretariat ingen större erfarenhet av att hantera omfattande kriser och att organisera samarbete i krishantering mellan de nordiska länderna.

Det fanns inga utarbetade strukturer, planer eller inövade scenarier för krissituationer. När krisen var ett faktum, fanns det inte resurser för att börja utarbeta sådana. Ministerrådet ansågs inte heller ha mandatet eller kapaciteten för att hantera krisen, vilket ledde till att länderna hellre samarbetade direkt än via Nordiska ministerrådets strukturer.

Det finns också exempel på frågor där ett konkret förslag från ett nordiskt land har bemötts positivt från de andra länderna, men ändå inte lett till konkreta resultat.

Ett exempel är Färöarnas förslag att de nordiska länderna ska erkänna varandras covid-19-testresultat, och eventuellt också ta i bruk ett gemensamt covid-19-intyg. Förslaget lades fram sommaren 2020, och fick positiv respons från alla andra länder. I oktober 2021 har det dock inte ännu lett till några konkreta resultat, trots att det tekniskt sett torde vara relativt lätt att genomföra.

Samarbetet inom Nordiska ministerrådet har inte spelat någon central roll i de nordiska ländernas hantering av covid-19-krisen. Nationella beslut om restriktioner, upphandling av utrustning och materiel och andra åtgärder har ofta fattats utan föregående dialog mellan de nordiska länderna.

Situationen måste anses vara överraskande med tanke på att Nordiska rådet i många år har uppmanat ministerrådet att arbeta för ett utökat nordiskt samarbete inom samhällssäkerhet, inklusive beredskap för pandemier och andra slags civila kriser.

Covid-19-krisens effekter på det nordiska samarbetet

Sammanfattningsvis kan det konstateras att pandemin huvudsakligen har påverkat det nordiska samarbetet negativt i fyra avseenden:

- Tilliten till myndigheternas beredskap att upprätthålla fri rörlighet i Norden under krisförhållanden har minskat, vilket kan inverka negativt dels på viljan att studera eller arbeta i andra nordiska länder, dels på företagens benägenhet att investera i andra nordiska länder.
- Tilliten mellan invånarna i de nordiska länderna har minskat; under pandemin har det blivit vanligare att tänka i termer av "vi och dom", vilket på sikt kan försvaga förutsättningarna för det nordiska samarbetet.
- Intresset för stora gemensamma gränsöverskridande investeringar i infrastruktur har minskat. Denna effekt har identifierats på kommunal, regional och nationell nivå, och den berör till exempel infrastruktur för energi, transporter eller vatten och avlopp.
- Trovärdigheten hos den nordiska modellen med öppna gränser och allt djupare integration har fått sig en törn, vilket kan leda till att Nordens ställning som internationell förebild i fråga om öppenhet och integration försvagas.

Om det allmänna intrycket blir att den nordiska modellen med öppna gränser och allt djupare integration ifrågasätts, kan det få allvarliga följder för Nordens globala attraktionskraft. Det nordiska välfärdssamhället har hittills varit ett starkt globalt

varumärke.

En viktig del av detta varumärke är öppenheten och integrationen mellan de nordiska länderna. Om den bilden blir otydlig, kan det få konsekvenser för Nordens globala attraktionskraft.

Hur den fria rörligheten för varor, tjänster, kapital, arbetskraft, studerande och resande fungerar i Norden i allmänhet och i gränsregionerna i synnerhet har direkt betydelse såväl för privata investeringar och företagsetableringar som för de nordiska ländernas attraktionskraft för internationella experter.

Den fria rörligheten påverkar i hög grad möjligheten att utnyttja de sammanlagda resurserna i Norden så effektivt som möjligt. Via resurseffektiviteten har den fria rörligheten stor betydelse för Nordens förutsättningar att uppnå visionen om världens mest hållbara region.

Alla dessa faktorer – öppenhet och integration, rörlighet för varor, tjänster, kapital, arbetskraft, studerande och resande, resurseffektivitet i Norden som helhet samt Nordens globala attraktionskraft för privata investeringar, företagsetableringar och internationella experter – tillför viktiga resurser som har stor betydelse för de nordiska ländernas förutsättningar för att bygga upp en stark civil krisberedskap.

Problemformuleringar och rekommendationer

Nedanstående problemformuleringar och rekommendationer är riktade till samtliga nordiska länder. I många fall får åtgärderna bäst effekt om de genomförs av alla nordiska länder gemensamt.

En del rekommendationer är dock av sådan art att det av olika skäl kan vara svårt. Då bör det vara möjligt att tillämpa principen om *opting out / coalition of the willing* så att ett enskilt land kan välja att inte delta i genomförandet av en rekommendation eller att endast delta till vissa delar.

1. Ge samarbetsministrarna ansvar för det nordiska samarbetet inom civil krisberedskap!

PROBLEM: Det saknas en tydlig och effektiv politisk styrning för den civila krisberedskapen på nordisk nivå. Det politiska beslutsfattandet under covid-19-krisen har till stor del skett utan föregående dialog eller samordning mellan de nordiska ländernas regeringar.

Två möjliga lösningar är att ett särskilt ministerråd för civil krisberedskap inrättas eller att samarbetsministrarna ges ett tydligt mandat inom området.

- Ett särskilt ministerråd innebär en utbyggnad av administrationen, och höjer sannolikt inte effektiviteten i beslutsfattandet.
- Ett stärkt mandat för samarbetsministrarna kan bidra till att effektivera beslutsfattandet på nordisk nivå och kommunikationen mellan regeringarna.

REKOMMENDATION: Regeringarna bör ge samarbetsministrarna ett tydligt mandat att ansvara för den politiska styrningen av den gemensamma nordiska civila krisberedskapen.

2. Inrätta en nordisk nätverksenhet för civil krisberedskap!

PROBLEM: Covid-19-krisen har tydligt visat att det nordiska samarbetets styrmodell, kommunikationsmetoder och arbetssätt inte motsvarar de krav som ställs när de nordiska samhällena drabbas av en kris.

Tillräckliga resurser finns i form av finansiering, administrativa strukturer och personal. Däremot bör styrningen, kommunikationen och koordineringen såväl på politisk som administrativ nivå effektiviseras så att den fungerar effektivt också under krisförhållanden.

En viktig uppgift för det nordiska samarbetet under krisförhållanden är att genom effektiv kommunikation och koordinering stödja ländernas nationella beslutsfattande.

De nordiska länderna har inte haft några gemensamt inövade scenarier, handlingsplaner eller manualer för ett sådant effektivt samarbete och en sådan snabb och interaktiv kommunikation och koordinering som krävs när lägesbilden förändras snabbt och nationella beslut därför måste fattas med kort varsel.

De nordiska länderna var inte tillräckligt väl förberedda för covid-19-krisen. Detsamma gällde flyktingkrisen 2015. Var för sig har de nordiska länderna inte tillräckliga resurser för global trendspaning, tidig varning, analys och preliminära scenarier.

Om de nordiska ländernas begränsade resurser kan användas gemensamt, stärks förmågan att reagera i ett tidigt skede och stå bättre rustad för kommande kriser.

REKOMMENDATION: En gemensam nordisk nätverksenhet för civil krisberedskap bör inrättas. Det kan antingen ske genom ett särskilt avtal mellan de nordiska länderna eller genom en revidering av Helsingforsavtalet.

Utifrån de positiva erfarenheterna av NORDEFCO-samarbetet kan modellen med ett särskilt avtal mellan de nordiska länderna rekommenderas.

Nätverksenhetens ledningsgrupp bör bestå av en tjänsteinnehavare från varje nordiskt land, som utses av respektive regering. Ordförandeskapet kan lämpligen rotera med ordförandeskapet i ministerrådet.

Enligt modell från NORDEFCO-samarbetet bör ingen omfattande ny administration byggas upp för samarbetet, utan fokus bör ligga på att skapa effektiva rutiner för samarbete, kommunikation och koordinering mellan befintliga nationella instanser.

Den nordiska nätverksenheten för civil krisberedskap bör ges i uppdrag

- att utveckla samarbetet kring tidig varning, analys och preliminära scenarier för händelseförlopp i olika delar av världen som potentiellt kan leda till kriser av olika slag,
- att definiera och kontinuerligt uppdatera relevanta scenarier för civila kriser, såsom pandemier, extrema väderfenomen, översvämningar, skogsbränder, stora flykting- och migrationsrörelser, samt planer och manualer för dessa scenarier, och
- att skapa ett nordiskt system för regelbundna gemensamma övningar för relevanta civila krisscenarier för myndigheter och andra centrala aktörer.

3. Dela kunskap om samarbete mellan den offentliga, privata och frivilliga sektorn för civil krisberedskap!

PROBLEM: De nordiska länderna har olika system för att engagera den privata och den frivilliga sektorn i den civila krisberedskapen på olika nivåer i samhället. Det finns därför en stor potential att lära sig av varandra. Däremot saknas rutiner för att systematiskt dela kunskap och erfarenheter inom detta område.

REKOMMENDATION: De nordiska länderna bör skapa rutiner för att dela kunskap och erfarenheter om hur den privata och den frivilliga sektorn kan engageras i den civila krisberedskapen och hur samarbetet mellan den offentliga, privata och frivilliga sektorn kan byggas upp.

4. Inför ett gemensamt nordiskt reseintyg!

PROBLEM: Tidigt under covid-19-krisen framfördes ett förslag om att de nordiska länderna skulle erkänna varandras testresultat för resa mellan länderna. Förslaget fick positiv respons från alla länder. Trots det har det inte genomförts.

Tekniskt torde det inte vara svårt att utöver de olika covid-intyg och andra hälsointyg som de nordiska länderna tillämpar också införa ett gemensamt nordiskt reseintyg, som ger den som uppfyller vissa kriterier rätt att resa inom Norden när rörelsefriheten undantagsvis måste begränsas av tvingande skäl.

REKOMMENDATION: De nordiska länderna bör införa ett gemensamt nordiskt reseintyg, som ger nordiska invånare som uppfyller vissa kriterier rätt att resa inom Norden när rörelsefriheten undantagsvis måste begränsas av tvingande skäl.

5. Genomför ett pilotprojekt för gemensam upphandling av vaccin!

PROBLEM: På den globala marknaden för medicinsk utrustning och materiel är de nordiska länderna vart för sig små aktörer med en relativt svag förhandlingsposition. Inför framtida pandemier eller andra medicinska kriser finns det skäl att skapa möjligheter för att vid behov upphandla vaccin och annan medicinsk utrustning och materiel gemensamt.

Ett pilotprojekt kan lämpligen beröra gemensam upphandling av vaccin mot säsonginfluensa. Den upphandlingen är förutsebar, behovet är känt på förhand, och processen är bekant. Då kan pilotprojektet i hög grad koncentreras på själva samarbetsmodellen.

REKOMMENDATION: De nordiska länderna bör inleda ett pilotprojekt för gemensam upphandling av vaccin mot säsonginfluensa, med målet att skapa förutsättningar för gemensam upphandling av olika slags medicinsk utrustning och materiel.

För att ge tillräcklig tid för gemensam projektplanering och erfarenhetsutbyte kan pilotprojektet till exempel ta sikte på influensasäsongen 2024–2025.

6. Undersök möjligheten till gemensamma beredskapslager!

PROBLEM: Under covid-19-krisen har det blivit tydligt att de nordiska ländernas system för beredskapslager och försörjningsberedskap är väldigt olika.

När man plötsligt stod inför behovet av skyddsutrustning och annan materiel, visade det sig att beredskapslagren inte höll den nivå man hade trott. Den globala marknaden för de aktuella produkterna var kraftigt överhettad, och varje nordiskt land för sig var en liten aktör med en svag förhandlingsposition.

REKOMMENDATION: De nordiska länderna bör undersöka möjligheten att inrätta gemensamma beredskapslager för medicinsk utrustning och materiel samt andra sådana produkter som med kort varsel kan behövas i stora mängder enligt relevanta krisscenarier.

Lagren kan vara gemensamma för två eller flera länder, enligt vad som bedöms som logistiskt mest ändamålsenligt. Samarbetet kan också organiseras så att de fysiska lagren finns i varje enskilt land, men systemen för upphandling, kvalitetssäkring, lagerhållning, uppdatering, distribution etc. är gemensamma.

7. Lyft upp civil krisberedskap i Nordatlanten och den arktiska regionen på den nordiska agendan!

PROBLEM: De nordiska länderna är var för sig för små för att ha en effektiv civil krisberedskap och intressebevakning i förhållande till de stora förändringar som pågår i Nordatlanten och den arktiska regionen.

REKOMMENDATION: Trendspaning, analys, scenarioanalys och civil krisberedskap i Nordatlanten och den arktiska regionen bör göras till ett långsiktigt tema i det nordiska samarbetet, med målet att de nordiska länderna tillsammans ska kunna bygga upp en effektivare civil krisberedskap och intressebevakning i området.

8. Omvandla MR-DIGITAL till ett permanent ministerråd för infrastruktur!

PROBLEM: Det saknas en tydlig politisk styrning för infrastruktur, såväl digital som fysisk, på nordisk nivå. Samarbete inom digital och fysisk infrastruktur är av central betydelse för samarbetet inom civil krisberedskap. I en tid av snabb digitalisering är det viktigt att hela infrastruktursektorn behandlas som en helhet.

Ett alternativ är att inrätta ett nytt ministerråd för infrastruktur. Det innebär att ministerrådets administration utökas, och bidrar inte nödvändigtvis till ett effektivare beslutsfattande.

Ett annat alternativ är att göra om det befintliga ad hoc-ministerrådet för digitalisering till ett permanent fackministerråd för infrastruktur. Då bör det beaktas att det nuvarande ad hoc-ministerrådet utöver de nordiska länderna också omfattar de baltiska länderna.

REKOMMENDATION: Ad hoc-ministerrådet för digitalisering (MR-DIGITAL) bör omvandlas till ett permanent fackministerråd för infrastruktur, vilket inbegriper digital och fysisk infrastruktur.

Ministerrådet för infrastruktur kan, beroende på agenda, sammanträda antingen i en utvidgad sammansättning som omfattar de nordiska länderna och de baltiska länderna eller i en sammansättning som endast omfattar de nordiska länderna.

9. Modernisera lagstiftning och bilaterala avtal med tanke på hybridarbete över gränserna!

PROBLEM: De nordiska ländernas lagstiftning om arbete, beskattning, pension, socialförsäkring och andra relaterade frågor är delvis föråldrade. Också de nuvarande bilaterala avtalen mellan nordiska länder om dessa frågor behöver moderniseras och kompletteras.

I en del nordiska gränsregioner finns inga avtal som reglerar dessa frågor. De avtal som finns är inte fullt ut anpassade för en modern arbetskultur med en flexibel kombination av gränsöverskridande pendling och distansarbete, eller för situationer där enskilda invånare och familjer har bostäder i två eller flera nordiska länder.

Personer som är bosatta i ett nordiskt land och arbetar i ett annat har därför fått problem när de övergått från pendling till distansarbete hemifrån, eller till en hybridmodell med varierande fördelning mellan pendling och distansarbete.

REKOMMENDATION: De nordiska ländernas regeringar bör se över och modernisera den nationella lagstiftning och de bilaterala avtal som reglerar arbete, beskattning, pension, sociala förmåner och andra relaterade frågor i de nordiska gränsregionerna och för pendlare mellan de nordiska länderna så att de

- svarar mot invånarnas och arbetsgivarnas behov i en modern arbetskultur med en flexibel kombination av gränsöverskridande pendling och distansarbete, och
 - betjänar en modern livsstil som innebär att enskilda invånare och familjer kan ha bostäder i två eller flera nordiska länder.
-

10. Trygga tillräcklig finansiering för nordiskt samarbete inom kultur-, forsknings-, fritids- och ungdomssektorerna!

PROBLEM: När Nordiska ministerrådets budget omprioriteras i enlighet med handlingsplanen 2021–2024, minskar sannolikt finansieringen för nordiska kultur-, forsknings-, fritids- och ungdomssatsningar så att flera viktiga verksamhetsformer måste avslutas.

Nordiskt samarbete på vardaglig nivå har stor betydelse för den nordiska identiteten, samhörigheten och tilliten, som i sin tur utgör grunden för en gemensam nordisk civil krisberedskap.

REKOMMENDATION: De nordiska regeringarna samt Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet bör trygga en tillräcklig finansiering för nordiskt samarbete inom kultur-, forsknings-, fritids- och ungdomssektorerna för att upprätthålla och stärka den nordiska identiteten, samhörigheten och tilliten, som utgör grunden för en gemensam nordisk civil krisberedskap.

11. Stärk kunskaperna i nordiska språk!

PROBLEM: I flera nordiska länder har kunskaperna i nordiska språk försvagats under de senaste decennierna. Unga med icke-skandinaviska språk som modersmål lär sig allt oftare engelska som första språk i stället för ett skandinaviskt språk. Också vid universitet och högskolor har resurserna för forskning och undervisning i nordiska språk minskat.

Svagare kunskaper i nordiska språk inverkar direkt på de nordiska ländernas förutsättningar att samarbeta effektivt, dela information och kommunicera i realtid i ett krisläge. Ur detta perspektiv är språkkunskaperna hos politiska beslutsfattare, ledande tjänsteinnehavare och experter särskilt viktiga. För att på lång sikt upprätthålla dessa kunskaper är också nordiskt utbyte för skolelever, studerande och lärare strategiskt viktigt.

REKOMMENDATION: De nordiska länderna bör stärka undervisningen och forskningen i nordiska språk på alla nivåer i utbildningssystemet, och aktivt delta i nordiskt utbyte för ledande tjänsteinnehavare och experter samt för skolelever, studerande och lärare.

12. Gör det möjligt för en mindre grupp länder att genomföra rekommendationerna!

PROBLEM: En del av rekommendationerna ovan är av sådan art att det i praktiken kan vara svårt att genomföra dem så att de fullt ut omfattar alla nordiska länder. Av olika skäl kan det vara nödvändigt för något nordiskt land att helt stå utanför genomförandet av någon rekommendation, eller att endast delta till vissa delar.

REKOMMENDATION: Vid genomförandet av rekommendationerna ovan bör de nordiska länderna vid behov ha beredskap att tillämpa principen om *opting out / coalition of the willing* så, att ett enskilt land kan välja att inte delta i genomförandet av en viss rekommendation eller att endast delta till vissa delar.

Om den här publikationen

Strategisk genomlysning: Nordisk civil krisberedskap

Jan-Erik Enestam

Nord 2021:063

ISBN 978-92-893-7197-1 (PDF)

ISBN 978-92-893-7198-8 (ONLINE)

<http://dx.doi.org/10.6027/nord2021-063>

© Nordiska ministerrådet 2021

Publicerad: 15.11.2021

Det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet är ett av världens mest omfattande regionala samarbeten. Det omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Färöarna, Grönland och Åland.

Det nordiska samarbetet är politiskt, ekonomiskt och kulturellt förankrat och en viktig del av europeiskt och internationellt samarbete. Den nordiska gemenskapen arbetar för ett starkt Norden i ett starkt Europa.

Det nordiska samarbetet vill stärka nordiska och regionala intressen och värderingar i en global omvärld. Gemensamma värderingar länderna emellan bidrar till att stärka Nordens ställning som en av världens mest innovativa och konkurrenskraftiga regioner.

Nordiska ministerrådet

Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 Köpenhamn

www.norden.org

Läs flera nordiska publikationer: www.norden.org/sv/publikationer